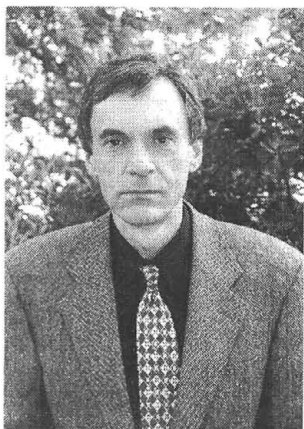

Kihívás és megtiszteltetés

Interjú Sebestyén György professzorral,
az ELTE Informatikai és Könyvtártudományi Intézetének
vezetőjével

– Mélyen tisztelt professzor úr, mindenekelőtt szívből gratulálunk egy évvel ezelőtti professzori kinevezéséhez. Örömteli esemény volt, hogy – oly sok idő után – a könyvtártudománynak ismét igazi (ahogy annak idején hivatalosan is megjelölték: rendes) professzora van. Sok szempontból tarthatjuk jelentősnek ezt a kinevezést. Elsőül mindjárt azért, mert szakmánkra, hivatásunkra vet jó fényt; jelzi, mintegy megpecsételi a könyvtártudomány egyenrangúságát a többi tudományéval. Természetesen azért is örvendetes, mert személy szerint Ön már rég „megérdemelte”. Mind tanszékvezetői, mind intézeti munkája, mind oktatási tevékenysége, mind tekintélyes publikációi után ez már „járt” Önnek. A gratuláció után elő-

ször azt kérdeznénk: miként, milyen állomások közbejöttével jutott ehhez a legmagasabb tudományos ranghoz. Miben látja a jelentőségét, és milyen lehetőségeket tartogat Önnek ez a kinevezés?

– Nagy kihívás és egyben óriási megtiszteltetés volt számomra, amikor az ELTE Bölcsészettudományi Kara meghirdette tanszékünkre a professzori pályázatot. Legalább hat különböző bizottságon és testületen múltott pályázatom elfogadása. Nagyon örülök, hogy minden fórumon az „első nekifutásra” vettem az akadályt, a Magyar Akkreditációs Bizottság is egyből elfogadta pályázatomat, és ezt követően mind a kari tanács, mind az ELTE szenátusa elsöprő többséggel szavazta meg előterjesztésemet.

Professzori kinevezésemet 2006. szeptember 4-én vehettem át Sólyom László köztársasági elnök kezéből a Néprajzi Múzeum aulájában, csodálatos érzés volt ezen a kivételes, ünnepi alkalmon részt venni. A mai napig a fülemben csengenek a köztársasági elnök szavai, aki beszédében többek között a professzori kinevezés jelentőségét így méltatta: „Egyetemi tanárságra jutni a legmagasabb elismerés

és pozíció, amit egy tudós tanár, egy tanító tudós elérhet. Ez egyben a legszabadabb pozíciók egyike, amelyet a szellemi autonómia fémjelez, és amelyet a tanítási és a kutatási szabadság alkotmányos joga garantál. Ehhez járul, hogy a kontinensen, és Magyarországon is, az egyetemi tanár a közvéleményben igen nagy megbecsülést élvez.”

– Szakmánk első számú képzőhelye, egyik legfontosabb tudományos centruma az Ön tanszéke, illetve intézete. Arra kérjük, mutassa be ezt a szellemi képző műhelyt, amelynek létéről persze sokan tudnak, de amelynek tevékenységét, működési körülményeit közelebbről csak kevesen ismerik. Mi a helye ennek az intézetnek az egyetemen belül? Mi a helye és funkciója a tanszéknek az intézeten belül? Milyen egységekből épül föl stb.?

– Professzori kinevezésemet 2007-ben egy másik, igen megtisztelő megbízatás követte: az intézeti és kari tanács, valamint az ELTE szenátusának szavazata és javaslata alapján négy évre kineveztek az Informatikai és Könyvtártudományi Intézet igazgatójának.

Talán nem mindenki tudja, hogy az ELTE Bölcsészettudományi Karán négy évvel ezelőtt létrejött az Informatikai és Könyvtártudományi Intézet. Az intézet alapításának ötlete, valamint az elnevezés is tőlem származik. Miért álltam elő ezekkel a kezdeményezésekkel? Ennek több oka is volt. Mint sok felsőoktatási intézményben, a mi egyetemünkön is egy sor átstrukturálási folyamat indult be. Ezek között fontos helyet foglalt el az intézeti szerkezet kialakítása. A tanszékek önállósága bizonyos értelemben véget ért, mert ezek egy intézet keretei között folytatták működésüket. A különböző korokat kutató és oktató történettudományi tanszékek például a történettudományi intézetbe, míg a latin, ógörög, egyiptológiai és assziriológiai tanszékek az ókortudományi intézetbe épültek be. A mi szakunk és tanszékünk azonban viszonylag egyedül állt, mind a szakterületét tekintve, mind pedig a szoros és egyenrangú partneri kapcsolatokat illetően. Mindenképpen el akartam kerülni azt, hogy az intézeti integráció során alárendelt helyzetbe kerüljünk, és ezzel párhuzamosan csorbuljon a szak presztízse, veszítsen markáns szakmai arculatából.

Ebből a nehéz helyzetből csak egyetlen kiút volt lehetséges, nevezetesen az, hogy egy olyan intézet alakuljon, amelynek magvát a Könyvtártudományi Tanszék képezi. Ez csak az első pillantásra tűnt merész ötletnek: ötvenöt éves múltunk, önálló PhD-programunk, valamint jó esélyünk az alapszak létrehozására – amely azóta meg is valósult –, mind-mind olyan erösségek voltak, amelyekre méltán építhettünk. Arra is törekedtem, hogy a létrehozandó intézet neve a lehető leghűbben tükrözze szakunk lényegét. Úgy érzem, ez sikerült, hiszen az Informatikai és Könyvtártudományi Intézet nagyon jól összecseng az informatikus könyvtáros szak elnevezéssel.

A kezdeményezésemre létrehozott intézet végül is négy szervezeti egységből áll. Ezek (a mi tanszékünkön kívül) a következők: az Informatikai Tanszék, amely a kar hallgatóinak általános informatikai képzését végzi oly módon, hogy kialakítsa a bölcsész hivatáshoz szükséges professzionális számítógép-alkalmazás informatikai szemléletét. Az Informatikai és Oktatástechnikai Központ feladata abban áll, hogy oktatásszervezési, informatikai és oktatástechnikai szolgáltatásokat nyújt a karnak. Egy éve csatlakozott hozzánk a nagy múltú Alkalmazott Nyelv-

szeti Tanszék, amelyet a néhai Zsilka János professzor szilárdított meg, és amely számos területen fog együttműködni tanszékünkkel.

– *Mit jelentett, mit jelent az úgynevezett bolognai folyamat az intézet, a tanszék és egyáltalán a könyvtáros képzés számára? Hogyan, miképp alakul az oktatómunka ebben a rendszerben? Milyen folyamat révén válik teljessé e szisztéma? Milyenek az eddigi tapasztalatok, vannak-e már kézzel fogható eredmények?*

– A bolognai folyamat, a többciklusú képzés és a kreditrendszer képezik a magyar felsőoktatási modernizációs reform alapját, és kétség kívül olyan témák, amelyeket nagyon sokan jól ismernek a magyar könyvtárosok közül is. Úgy érzem tehát, hogy erről itt fölösleges további részleteket mondanom, csak azt engedjék meg, hogy foglalkozási ártalom következtében egy kitűnő információforrást ajánljak azoknak, akik el akarnak mélyülni a bolognai folyamat részleteiben: a nemrég megjelent *EURYDICE* tanulmányt a bolognai folyamatról. *A bolognai folyamat nemzeti trendjei* alcímmel jelent meg 2007 májusában az EURYDICE (Európa Oktatási Információs Hálózata) *Fókuszban az európai felsőoktatás szerkezete* című kiadványa, mely a Bolognai Nyilatkozatot aláíró 45 ország felsőoktatási rendszerét mutatja be a bolognai folyamat tükrében, a 2006/2007-es referenciaévben. Letölthető az Oktatási és Kulturális Minisztérium honlapjáról. Fontosnak tartanám viszont azt, hogy arról beszéljünk, milyen konkrét előnyöket hoz ez az új európai felsőoktatási struktúra.

Az előnyök hosszan sorolhatók, de a legfontosabb talán az, hogy olyan képzési rendszer van születőben, amelyben az egyes szakok és diplomák az EU egész területén pillanatok alatt értelmezhetőek és összehasonlíthatóak. Ebben nagy szerepe van annak, hogy olyan képzési rendszer kerül bevezetésre, amely két fő, egymásra épülő képzési szakaszon, cikluson alapul. A két ciklus lényege, hogy már az első ciklusban (alapképzésben) szerzett fokozat szakképzettséget nyújt a munkaerőpiacon történő elhelyezkedéshez, továbbá előfeltétele a második képzési ciklusba (mesterképzésbe) történő belépésnek. Az egységes kreditátviteli rendszer pedig azt biztosítja, hogy az Európai Felsőoktatási Térségben a legsokoldalúbb és legszelebbebb körű oktatói, kutatói és főleg hallgatói mobilitás valósulhasson meg.

Még egy fontos előny van, amelyet, ha megengedik, egy kicsit részleteznék. Minden európai uniós tagországban a diplomákhoz egy szabványosított oklevél-mellékletet csatolnak, amely alapvetően fontos információkat nyújt nemcsak a szóban forgó hallgató tanulmányainak tartalmáról és előmeneteléről, hanem az azt kiállító ország oktatási és képesítési rendszeréről is. Ezek nélkülözhetetlen információk mind a munkaadók, mind az oktatási intézmények számára, és a legpontosabb objektivitást biztosítják a végzettségek és szakképzettségek nemzetközi megfeleltetéséhez vagy elismeréséhez. Azok tehát, akik 2006-tól végzik hazánkban az informatikus könyvtáros BA-t, a mester- vagy doktori képzést már más uniós tagországban végezhetik minden komplikáció nélkül, és minden esélyük megvan a sikeres külföldi elhelyezkedéshez is.

– *E bolognai rendszerre való átállásban az ELTE-n belül Önnek személy szerint is fontos szerep jutott. Miben állt ez?*

– Végtelen nagy megtiszteltetés számomra, hogy amikor körvonalazódott annak szükségessége, hogy az informatikus könyvtáros felsőfokú képzést is több-

ciklusúvá alakítsuk át, akkor a tanszékek képviselői engem választottak meg a feladatért felelős országos konzorcium elnökének.

Az informatikus könyvtáros felsőfokú képzés többciklusúvá való átalakítása igen intenzív munkát követelt nemcsak a tanszékektől, de az egész könyvtáros szakmától. Úgy érzem, hogy ez a folyamat, amelyet nyugodtan nevezhetünk történelminek, példásan gyors ütemben és a legszorosabb, legharmonikusabb szakmai összefogás keretében valósult meg. Konzorciumi elnökként csak azt mondhatom, hogy a legelkötelezettebb és legkompetensebb partnerekkel volt dolgom. És minden a tökéletes csapatmunka arany szabályai szerint haladt előre.

Ennek a kiterjedt szakmai összefogásnak a csapatmunka jellegét mi sem bizonyítja jobban, mint az a tény, hogy a többciklusú informatikus könyvtáros képzést beindító első ülésen, amelyet nálunk, az ELTE Bölcsészettudományi Karán rendeztek meg 2004-ben, minden képző intézmény képviseltette magát. Ezt követte az a munkaértekezlet, amelyet 2004. szeptember 22-én rendeztek meg a Könyvtári Intézet kezdeményezésére az Országos Széchényi Könyvtár VI. emeleti előadótermben.

A munkaértekezletre igen ösztönzően hatott az, hogy 2004. szeptember 1-jén hatályba lépett a kormány 252/2004. (VIII. 30.) rendelete a többciklusú, lineáris felsőoktatási képzési szerkezet bevezetésének egyes szabályairól és az első képzési ciklus indításának feltételeiről. A rendelet határidőket szabott meg a társadalomtudományi képzési terület társadalomismeret képzési ágába sorolt informatikus könyvtáros szak számára a képzési és kimeneti követelmények, illetve a szakindítási kérelem benyújtásával kapcsolatban. Ez azt jelentette, hogy 2005 tavaszára el kellett készülnünk mindennel ahhoz, hogy a szakindítást időben a Magyar Akkreditációs Bizottság elé terjeszthessük jóváhagyásra.

Az informatikus könyvtáros alapszak dokumentumainak kidolgozásában konkrétan tizenegy felsőoktatási intézmény vett részt. A közös munka sikerét bizonyítja, hogy 2006-ban mind a tizenegy résztvevő intézmény el tudta indítani az informatikus BA képzést (ezeknek részletei felkerültek a Könyvtári Intézet honlapjára.) De ismételnem kell azt, hogy sikerünk nem lett volna ilyen teljes, ha nem kapjuk meg a könyvtáros szakma segítségét. A teljesség igénye nélkül fel kell sorolnom a legfontosabb partnereinket: Skaliczki Judit, a NKÖM, ma az Oktatási és Kulturális Minisztérium Könyvtári Osztálya vezetője, Dippold Péter, majd Bartos Éva, a Könyvtári Intézet igazgatója, Monok István főigazgató az Országos Széchényi Könyvtárból, továbbá Bakos Klára, a Magyar Könyvtárosok Egyesülete elnökhelyettese és Fodor Péter, az Informatikai és Könyvtári Szövetség elnöke.

Az informatikus BA felépítéséről, tantárgyairól nem szeretnék most itt túl sok részletet mondani, hiszen az érintett tanszékek igyekeznek ezekről minél több információt nyújtani. Annyit mégis elmondanék, hogy nálunk a BA képzésen belül három szakirány van: a *könyvtörténeti* (felelős: *Voit Krisztina* nyugalmazott tanszékvezető, kandidátus), az *információ- és tudásmenedzsment* (felelős: *Kiszl Péter* egyetemi adjunktus, PhD), valamint az *EU információ szakirány* (felelős: *Sebestyén György* professzor).

Érdemesebb és érdekesebb részleteket ismertetni az informatikus könyvtáros MA/MSc képzésről, hiszen ez még sehol sem folyik, sőt a MAB még a szaklétesítési dokumentum elfogadásáról sem döntött.

Míg a BA szak bevezetésére tizenegy, addig a mesterszak indítására már csak hét intézmény vállalkozott (Eötvös Loránd Tudományegyetem, Debreceni Egyetem, Eszterházy Károly Főiskola, Kaposvári Egyetem, Pécsi Tudományegyetem, Szegedi Tudományegyetem, Berzsenyi Dániel Főiskola).

A mesterszak megnevezése: *okleveles informatikus könyvtáros (mesterfokú) (Master of Library and Information Science)*, a szakképzettség megjelölése: *informatikus könyvtáros (MA)*.

Lehet, hogy fárasztó, de nem érdektelen felsorolni a képzőintézmények által betervezett szakirányokat sem, amelyek a következők:

Humán informatika (tartalomszolgáltató) szakirány

Információ- és tudásmenedzsment szakirány

Internet-technológia szakirány

Iskolai könyvtáros szakirány

Könyvtári minőségmenedzsment szakirány

Közszolgáltató könyvtáros szakirány

Különgyűjtemények szakirány

Médiainformatika szakirány

Nyelvészet-i informatika szakirány

Orvosi könyvtáros szakirány

Régi nyomtatványok feldolgozása szakirány

Szaktudományi információmenedzser szakirány

Tartalomfejlesztő menedzser szakirány

Üzleti információmenedzser szakirány

Webtechnológia szakirány

A szaklétesítési dokumentum az informatikus könyvtáros mesterképzés szükségességét és módját a következőképpen határozza meg – idézem –: „A mesterszakokra (MSc, MA) vonatkozó MAB 2005/5/IV/5. számú határozata szerint az egyes szakokon a képzés céljának és tartalmának, az elsajátítható kompetenciáknak markánsan el kell különböztetniük, képzési áganként eltérő módon különbözniük kell. A most beadásra kerülő mesterszakunk az alapképzési informatikus könyvtáros szakra épül, és elnevezésében is az informatikus könyvtáros MA szerepel, több, lehetséges, az egyes képzési helyeken konkretizálható szakiránnyal. Ugyanakkor – speciális feltételek teljesítése mellett – lehetővé kívánjuk tenni, hogy nem informatikus könyvtáros BA végzettségűek is választhassák az informatikus könyvtáros MA-t, tekintettel a szak interdiszciplináris és más tudományokat magába integráló és ugyanakkor segítő jellegére. Döntésünket indokolja az a tény is, hogy a szakterületünk és különösen könyvtáraink mindig is építettek munkatársaik más tudományokban megszerzett jártasságára.”

– Abban, hogy immár tucatnyi könyvtári PhD-sel bír a szakmánk, az Ön műhelyének kimagasló érdemei vannak. Úgy gondoljuk, valami egészen sikeres, egyedülállót valósított meg? Szólna a PhD-képzés helyzetéről, perspektíváiról?

– A rendszerváltozás után – nyugati mintára – bevezették a PhD-képzést, és 1997 óta az ELTE könyvtártudományi-informatikai tanszéke nyújt könyvtártudományi, illetve informatikai PhD-képzést. A PhD-képzés bevezetése, elfogadtatása és elindítása alapvetően Voit Krisztina elévülhetetlen és rendkívüli érdeme. Én

három év múlva kapcsolódtam be a képzésbe, amikor is 2000. március 16-án az ELTE BTK Doktori Tanácsa kinevezett a könyvtártudományi PhD-program vezetőjének.

Nagy múlttal, komoly hagyományokkal és kimagasló eredményekkel rendelkező program irányítását bízták rám. Nem szabad ugyanis elfelejtenünk, hogy a könyvtártudományi tanszéken a bölcsészdoktori doktori képzés 1958 és 1964 között 164 disszertációt védtek meg kollégáink. És arra is emlékeztetni szeretnék, hogy az egyetemi (bölcsészettudományi) doktori képzéssel párhuzamosan a Magyar Tudományos Akadémián is folyt tudományos képzés és minősítés. Köztudott, hogy a Tudományos Minősítő Bizottság által megadott fokozatok (kandidátus és akadémiai doktor) minden tekintetben jóval magasabb szintű besorolásokat és szélesebb körű jogosultságokat adtak megszerzőiknek, mint az egyetemi doktorátus. Az MTA által kiadott tudományos fokozatokat a tanszék teljes munkaidőben alkalmazott tanárai közül tizenegyen szerezték meg.

De térjünk vissza a jelenhez, a rendszerváltozás után bevezetett és az ezredfordulón kibontakozó PhD-programunkra. 2007-ig összesen tizenöt hallgatónk szerezte meg a PhD-fokozatot. Nemcsak a programvezetőként, de tanárként is lehetőségem nyílt ezen eredmények elősegítéséhez. Amit a legérdekesebbnek találok, az a témavezetői tevékenység.

PhD-témavezetőként igyekeztem mindent megtenni annak érdekében, hogy növendékeim ne csak sikeresen teljesítsék tanulmányi kötelezettségeiket, ne csak szigorlatokat legyenek képesek letenni, de olyan disszertációkat írjanak, amelyek kimagasló színvonalukkal lefegyverzik az opponenseket, és kivívják a védési bizottságok által adható legkitűnőbb értékeléseket. Nagy öröömre szolgál, hogy eddig kerekén tíz azoknak a tanítványaimnak a száma, akik megszerezték a PhD-fokozatot, és ráadásul mind a tízen summa cum laude minősítéssel. Tizenegy további tanítványom tette le a doktori szigorlatot, ugyancsak summa cum laude minősítéssel, és ezekhez a számokhoz még hozzá kell adni azt a további több mint tíz hallgatómat, akik már meg tudták szerezni az abszolutóriumot. Hétéves doktori programvezető tevékenységemben ezeknek az eredményeknek örülök a legjobban.

– Talán nem túlzás részünkről, ha azt állítjuk e beszélgetés után, hogy átfogó képet kaptak olvasóink az ELTE Informatikai és Könyvtári Intézetének tevékenységéről és személy szerint Sebestyén György professzor munkájáról. Köszönjük a tájékoztatást. További eredményes munkát és az eddigiekhez hasonló sikereket kívánunk!